

Az audio-vizuális segédeszközök városi központja rendelkezhet mindenfajta oktatási segédeszközzel, tehát jól felszerelt könyvtárral is — de a könyvtári szolgáltatások külön is választhatók. Az egész tankerület igényeit kielégítő oktatási központok nem közvetlenül szolgálják a tanulókat, nem velük állnak kapcsolatban, hanem csak a tanárokkal. Az iskolatelevízió és rádió adásai is ily kaphatnak helyet. A központnak hatalmas, jól felszerelt szertárakkal kell rendelkeznie, amelyek biztosítják a segédeszközök elsorangú állapotát, a biztonságos tárolást.

Ma a televíziós adások rendelkeznek a legnagyobb lehetőségekkel, a legnagyobb perspektívával. A tantervi kereteket messze kitágító, óriási méretű tapasztalatanyagot juttathatnak el a tanulóhoz. A TV-programok felölelhetnek teljes tanfolyamokat, de alkalmoszerű felhasználásuk is igen jelentős. A pedagógusoknak ügyelniük kell arra, hogy a televíziót mindig a többi segédeszközzel összhangban alkalmazzák, az oktatási folyamat szervezéseként, az oktatási célok által determinált módon. Másrészt az iskolatelevízió programpolitikájának legfontosabb alapja a tanterv.

Ma már az oktatási folyamat fogalma is kibővült: tudományosan megalapozott rendszert jelent, tanárok, technikai és szervező szakemberek technikai segédeszközökre, gépekre alapozott összehangolt együttesét. Már a tananyag tervezésénél figyelembe kell venni az új lehetőségeket. Természetesen nagymértékben megnőnek a tanárok munkája iránt támasztott követelmények, programozóknak, tervezőknek kell lenniük, a diákok viselkedésének magasan kvalifikált megfigyelőinek és elemzőinek — mindenképpen több produktív és alkotó jellegű munkát kell végezniük.

Természetesen a hagyományos segédeszközöket sem szabad elhanyagolni. Minden iskolának rendelkeznie kell könyvtárral, sőt az iskolai könyvtárak funkcióit rendkívüli mértékben ki kell bővíteni. A szakemberek megégyeznek abban, hogy az iskolai könyvtárat könyvek, folyóiratok mellett audio-vizuális berendezésekkel is fel kell szerelni. Van már jónéhány példa az Egyesült Államokban olyan oktatási központra, amelyek lényegében az iskolai könyvtár továbbfejlesztését jelentik: tartalmaznak mikrofilmeket, diaprojektíveket, oktatófilmeket, lemezeket, magnószalagokat, auditív segédeszközökkel felszerelt kis tanulófülkéket. A könyv- és folyóiratállományt állandóan növelni kell, hogy messze meghaladja az alapvető segédkönyvek kereteit.

Ezek azok a legfontosabb problémák, amelyeket most csak egészen futólag érintettünk, de amelyeket ez az értékes könyv részletesen, mindvégig érdekfeszítően és sokoldalúan tár fel. Sok minden egyébről is szó van még, pl. az oktatási szolgáltatások finanszírozásáról, a program népszerűsítéséről, az anyagi támogatás lehetőségeiről. A végtelenül gazdag, sokrétű tapasztalatanyag, amelyről a tizenöt fejezet tanúskodik, a sok gyakorlati példa élményszerűvé, izgalmasá teszi a könyvet, amely képet ad az Egyesült Államok iskoláiban folyó oktató-nevelő munka mai színvonaláról, eredményeiről és problémáiról.

HARTAI FLÓRA

TELJESÍTMÉNYMÉRÉS AZ ISKOLÁBAN. TESZTEK

Budapest, 1970. Összeállította Koczka János. Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum kiadása. Nemzetközi oktatásügy 10. szám. 276 lap

Pedagógiai közvéleményünkben az utóbbi években a tanulók teljesítményének értékelése körül zajlottak a leghevesebb viták. Örvedetesen előtérbe kerültek a teljesítményértékelés objektív formái, egyre többen ismerik meg, sőt alkalmazzák a hatékonyabb módszereket. Sajnos az utóbbi időben a különböző tantárgytesztek használatában a kampányszerűség jelei mutatkoznak. Ez azért veszélyes, mert a hazai pedagógiai irodalomból egyelőre hiányzik egy mérésmetodikai szakkönyv, amely megnyugtató módon tisztázná az objektív teljesítményértékelések, a mérések követelményeit. Ebből adódik az a sajnálatos tény, hogy az alapok tisztázatlansága miatt sokszor több kárt okoznak a teljesítményértékeléssel, mint amennyi hasznot. Ezért örvedetes, hogy az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum a „Nemzetközi oktatásügy” című sorozat 10. köteteként tanulmánygyűjteményt tett közzé a külföldi tapasztalatokról, sőt magyarra adaptáltak számos német, angol, francia és orosz nyelvű tesztet is.

A kötetet ARATÓ FERENC *A marxista összehasonlító pedagógia útján* című tanulmánya vezeti be. Megállapítja, hogy az összehasonlító marxista pedagógia figyelembe veszi az összehasonlítandó területek társadalmi hátterét, az érintett országok termelésének fejlettségét, kulturális színvonalát. Csak akkor tartja reálisnak az összehasonlítást, ha nincsenek a fentiek között túlságosan nagy különbségek. Ha levonhatók a következtetések, akkor hozzájuk kell számítani az adott országok történelmi sajátosságait és adottságait. A kapott eredmények azonban hangsúlyozottan viszonylagosak és csak adalékként, tendenciaként vehetők figyelembe saját problémáinak szempontjából. A tesztekkel kapcsolatban megállapítja, hogy vannak bizonyos fenntartások, amelye-

ket indokoltak kell tartani. Véleménye szerint a teljes elvetés azonban ugyanolyan hiba lenne, mintha a tesztekét abszolút értékűnek tekintenénk. Messzemenően egyet lehet érteni azzal, hogy az ilyen jellegű nemzetközi összehasonlítások tanulmányozása mentesíti a kutatókat az „újrafelfedezéstől” és lehetővé teszi, hogy kutatásaikat a nemzetközi tapasztalatok birtokában magasabb szintről kezdhessék meg.

Koczka János A „próbatételektől” a *docimológiáig* című tanulmányával rövid áttekintést ad a tanulói teljesítmény értékelésének fejlődéséről. A speciálisan iskolai problémák megoldására készített tesztek a következőképpen csoportosítja: iskolaérettséget vizsgáló, átlépő — (általános iskola alsó és felső tagozata között, iskolatípusok között), pályaválasztási és tantárgytesztek. Szükségesnek tartaná a fogalomkörbe tartozó terminológiai kérdések tisztázását, hogy az azonos fogalmak mindenki számára azonos jelentésűek legyenek. Rendkívül időszzerű ez az igény. A kötet olvasójának azonban az a meggyőződése alakul ki, hogy az egyetlen jelentésű fogalomrendszer csak a hazai kutatók közös munkája alapján jöhet létre. Előfeltétele mindenestre egy mérésmetodikai szakkönyv, ami a tárgyalás alapjául szolgálhatna. Azért hangsúlyozzuk, hogy a hazai kutatók megegyezésére van szükség, mert a kötetből is kiderül, hogy a nemzetközi irodalomban sem hozták létre még ezt az egyetlen jelentésű fogalomrendszert. Az ilyen irányú hazai tevékenység azonban természetesen semmi körülmények között nem nélkülözheti a nemzetközi tapasztalatokat.

A kötet többi tanulmánya két csoportba tartozik, az egyik *A vizsga és a teszt, az értékelés fogalma napjaink pedagógiai irodalmában*, a másik pedig *A számonkérés módszertani kutatásai* címet viseli.

A vizsgálóval, a tesztekkel és az értékelés fogalmával kapcsolatban kiemelkedően fontosnak tartjuk azt a szöveget állásfoglalást, amely az állandó tanulásra serkentő ellenőrzési rendszer nevelőrejeit hangsúlyozza. Közismert az a tény, hogy a szocialista pedagógia határozottan elutasítja a nyugati országokban már korábban is alkalmazott kiválasztó, elkülönítő pszichológiai tesztekkel és az előbbi hatást a tantárgytesztek alkalmazásával kívánja segíteni.

Figyelemre méltó a Német Demokratikus Köztársaság pedagógus kutatóinak az az álláspontja, hogy a tanulók teljesítményének értékelése nemcsak a tanulókról alkotott képet tükrözi, hanem a nevelő saját munkáját is. Emellett természetesen hangsúlyozni kell azt is, hogy a tanulók teljesítményéből nem lehet közvetlen következtetéseket levonni a nevelő munkájára, hiszen az iskolai teljesítményértékelés az esetek többségében csupán diagnosztikus adatokat produkál. Ugyanakkor figyelmen kívül hagyja az eredeti és a végállapot közötti eltérést. Utóbbi és sok más tényező figyelembevételével lehet csak megnyugtató képet alkotni a nevelők munkájáról.

Érdekes közlés, hogy az NDK pedagógusai lehetőleg kerülik a teszt szót és helyette a Kontrollaufgabe kifejezést alkalmazzák a tantárgytesztek vonatkozásában. A teszt kifejezést a pszichodiagnosztikai eljárások esetén alkalmazzák. Örvendetesnek kell tartanunk, hogy az NDK pedagógusai is a standardizált tantárgytesztek kidolgozását tartják szükségesnek. Ők is kiemelik a folyamatos értékelés nevelő hatását.

Az angol helyzetet bemutató tanulmányból kiderül, hogy ott a vizsga „gyakorta olyanakká tűnik, mint az akadályverseny, melyben a papírrért való versengés, nem pedig az eredmények sikeres lezárása a fő cél”. Angliában a leggyakoribb teszt típusok a következők: teljesítmény-teszt, adottság-rátermettség-teszt, csoport-teszt, intelligencia-teszt, kifejezőképesség-teszt. Olvashatunk a tanulmányban a vizsgákkal és a tesztekkel kapcsolatos ellenállásokról is, főleg a szülők, a nevelők és a tanulók részéről. Igen fontos az a megállapítás, hogy nem maguk a tesztek, hanem a szelektáló vizsgapolitika váltotta ki a méltatlankodást. Az Egyesült Államokkal foglalkozó tanulmányból világosan kiderül, hogy az értékelés egyes fogalmait közel sem különítették el pontosan egymástól. A francia helyzettel foglalkozó tanulmányból az értékeléssel kapcsolatos részt emelnénk ki, amely a különböző értékelési formák előnyeit és hátrányait is sorra veszi.

A számonkérés módszertani kutatása szinte minden országban arra irányul, hogy az objektív módszereket kidolgozzák és tömeges méretekben alkalmazzák. A szovjet pedagógiai kutatók nyomatékosan hangsúlyozzák ezzel kapcsolatban, hogy a tesztekkel folyó munkát nem szabad kizárólagossá tenni. Ezt a megállapítást a hazai helyzetre is vonatkoztathatjuk.

A Német Demokratikus Köztársaság kutatói nyomatékosan hangsúlyozzák, hogy a teljesítményértékelések objektív méréceje a tanterv. Nem szabad tehát a teljesítményeket az átlagos osztályszintekhez viszonyítani. Ennek a veszélye nemcsak az NDK-ban, hanem hazánkban is igen nagy. Hangsúlyozzák, hogy a felmérések csak akkor eredményesek, ha segítségükkel feltárható a reális helyzet és az adatokból levonhatók a nevelési feladatokra vonatkozó következtetések.

A Franciaországról szóló tanulmányból a tesztek diagnosztikus értékét és az összeállításukhoz szükséges tényezők felsorolását emeljük ki. Éles támadások érik Franciaországban is a tanulók sorsát eldöntő átlagjegyeket.

Mintegy 130 oldal terjedelemben közli a kötet a magyarra adaptált tesztekkel. Az összeállításban a következők tesztet kaptak helyet:

iskolaérettséget vizsgáló teszt a Német Szövetségi Köztársaságból és Svájcából; átlépő teszt a Német Szövetségi Köztársaságból; iskolai (kumulatív) dosszié Angliából (iskolai eredményokmány); általános iskolai nyelvtani, fogalmazás, számtan, földrajz, kémia teszt a Szovjetunióból és Franciaországból; angol eredetű idegen nyelvi teszt a hallás utáni megértés vizsgálatára; angol teszt a hallás utáni megértés vizsgálatára képek segítségével; középiskolai nyelvtan, matematika, földrajz, csillagászat, fizika teszt a Szovjetunióból, Angliából és az USA-ból; angol nyelvű, matematikai, tudásszintet megállapító tantárgytesztek (UNESCO); francia nyelvű pszichológiai tesztek, általános iskolai tanulók vizsgálatára. A kötetet 115 idegen nyelvű tanulmány bibliográfiája zárja. Nem kétséges, hogy a kötet önmagában is igen sok segítséget nyújthat a gyakorló pedagógusoknak és a kutatóknak egyaránt. Az a véleményünk azonban, hogy használhatóságát az említett mérésmethodikai szakkönyv számottevően fokozhatná.

FAZEKAS GYÖRGY

BLACKLER, ROSAMUNDE: FIFTEEN PLUS. SCHOOL LEAVERS AND THE OUTSIDE WORLD

(Plusz tizenöt. Az iskolát elhagyók és a külső világ)
London, 1970. George Allen and Unwin Ltd. 120 lap.

E könyv egy lelkes, jószándékú, kezdeményező kedvvel, gyakorlati érzékkel, jó szervezőképességgel és bizonyos iráskészséggel is rendelkező, ifjúságszerető pszichológusnő műve.

Mint mondja, 1945 után lélekben egy évtizedig készült fel és érlette terveit, melyek azt célozták, hogy elősegítse a London szegényebb negyedeiben élő, tizenöt év körüli mindkét nembeli ifjúság rendezettebb életét, nekik mindennapi problémáikban, így iskolai, családi, viselkedési, anyagi, lelki, érzelmi és pályaválasztási kétségeikben rendszeres támogatást, tanácsadást nyújtson.

A néhány évig tartó és több száz ifjúval végzett kísérlet előzményeinek, adatainak, szempontjainak és tapasztalatainak bő lére eresztett leírása a könyv. Műfaját tulajdonképpen nehéz lenne meghatározni. Egyként megvannak benne és összeötvöződve keverednek bizonyos tudományos jelleg, a népszerű riport, a hosszú oldalakon át reprodukált párbeszéddek élénkítő céltű drámaisága és a füzetes, szentimentális irodalom elemei. E megállapításból folyik, hogy nyelve és stílusa sem egységes: a komoly, tudományos stílus váltakozik benne a könnyebb hangvétellel. Szerkezete, felépítése és tárgyalási módja is meglehetősen egyenetlenséget, ismétléseket, bizonytalanságot és naivitást áruel. Mégis, — és talán éppen ezért — nem lehet elvitatni bizonyos értékeit. Minden sorát átítatja a becsület és tiszteletreméltó emberbaráti szándék, az angol ifjúság feltétlen szeretete és megértése s pozitíven kell megítélnünk a támogatásukra szolgáló szervező munka sokféle felhasznált módszerét.

A könyv *Előszavát* FAITH SPICER írta. A régebbi korok szerinte természetesen egyszerűbb, szinte idillibb társadalmi kereteivel, — mely szerinte kevés változatot, választási lehetőséget nyújtott, — szembeállítja az egyre bonyolultabbá vált mai társadalom különbségeit, lehetőségeit, az ifjúságot érő hatások sokféleségét. A mai ifjak nehezen igazodnak el a szemük előtt alakuló és változó társadalmi, politikai, vallási, erkölcsi, stb. zűrzavarban. Az otthon, az életpályák, a sajtó, az irodalom, az érzelmi élet, a külső-belső problémák megoldatlansága, a különböző konfliktuslehetőségek az elidegenedés, kifosztottság ezer lehetőségét hozzák. Sajnos, a mindig is kritikus kor, melyben az ifjú elhagyja az iskolát és kilép a dolgozók társadalmába, egyre többször hiányolva és nélkülözve a családi élet összekötő kereteit, napjainkra még nehezebbé vált. Kétségtelen, hogy a társadalom felismerte azt a feladatát, hogy az ifjakat nehézségeikben szervezett segítségekkel eligazítsa. De ahhoz, hogy az ifjúság reálisan lássa saját problémáit és azokat helyesen meg is oldja, a segítség soha nem lehet elég. Ezért kell örömmel üdvözölni R. BLACKLER tevékenységét, — mondja F. SPICER, — aki át van hatva annak a feladatnak a fontosságától és nagy-szerűségétől, hogy segítsen hidat verni a gyermek-, serdülő- és felnőttkor, a különböző nemzedékek, a szülők és az iskola, a gyermek és a szülő, a gyermek és a tanácsadó közt. R. BLACKLER e feladatokra igen alkalmas személynek mutatkozik lelki alkatánál fogva is. Megvan ugyanis benne egyrészt az a tulajdonság, hogy hamar bizalmat tud kelteni maga iránt, másrészt az, hogy ügyesen vezeti rá pártfogoltjait, hogy *saját maguk* határozzanak saját dolgaikban a társadalmilag és egyénileg egyaránt kedvező irányban.